

● meidagen 1940 in vinkt, meigem & deinze

Vinkt, Meigem & Deinze tegen de achtergrond van de oorlog

Zonder enig inzicht in de chronologie en de plaatsbepaling is het moeilijk om de gebeurtenissen in hun samenhang te begrijpen. Uiteraard is het niet de bedoeling om hier alle plaatsen en feiten te bespreken. Daarvoor kunt u terecht in de Reflectieruimte waar u zich via de computer in de gebeurtenissen kunt verdiepen. De opmars van de Duitse troepen na de inval van *10 mei* 1940 verliep spectaculair snel. De pantsers verplaatsten zich ongezien vlug via Sedan in de richting van de Noordzee, die zij op *20 mei* bij Abbeville bereikten. Dit zorgde ervoor dat de geallieerde troepen zich dienden terug te trekken en de voorziene stellingen rond Antwerpen en Gent verlieten. Er werd gekozen om stand te houden aan de Leie en het Schipdonkkanaal. Van *23 mei* tot aan de capitulatie op *28 mei* vond hier de Leieslag plaats.

In Deinze maakte het 5de regiment Ardense Jagers op *25 mei* de wacht uit, vanaf de Meulebroeken in Meigem tot Dhoye, waar het Schipdonkkanaal afsplitst van de Leie. In Meigem en Nevele verdedigden het 11de en 15de Linieregiment de Belgische driekleur. Zij hadden het 192e Duitse Infanterieregiment als tegenstander, terwijl het 234de in Deinze en het 171de Infanterieregiment vanuit de Leihoek de Belgische stellingen aanvielen. Ze maakten deel uit van de Saksische 56de Infanteriedivisie.

In het centrum van Deinze liepen de aanvallen op zaterdag *25 mei* vast omdat de Markt een openliggende flessenhals vormde in de richting

Waarom?

Voor sommigen is Vinkt mei '40 een begrip, voor anderen een onbekende.

Feit is dat daar, samen met wat er in Meigem en Deinze gebeurde, een zwarte bladzijde is geschreven van misdaden tegen de menselijkheid in Wereldoorlog II.

Het credo

Waar toe de mens in staat is? kan niet genoeg in vraag gesteld worden en het blijven herinneren is een belangrijke opgave voor de toekomstige generaties.

De reflectieruimte en het monument te Vinkt, de graven in Meigem en het monument aan het Kongoplein in Deinze helpen ons om te herinneren, want de laatste levende getuigen zijn er morgen misschien niet meer ...

van de Vaartbrug. De Duitse soldaten raakten gefrustreerd en gebruikten herhaaldelijk burgers als schild om uiteindelijk een 150-tal burgers te gijzelen. Het noodlot sloeg toe en een scherfgranaat maakte uiteindelijk 38 burgerslachtoffers bij het *Kongoplein*.

Intussen is het 192de Infanterieregiment 's morgens vroeg te Meigem en Nevele bijzonder gemakkelijk het kanaal overgestoken, toen de twee linieregimenten zich zonder veel verweer overgaven. Wegens de krijgsgevangenneming van 5000 Belgen lag de Belgische verdediging bij Vinkt volledig open. Het 192de Infanterieregiment rukte op naar het dorpscentrum, maar wat een eenvoudige opdracht leek, onttaardde in de Slag om Vinkt. Vanaf *Kruiswege* stuitten de Duitsers op onvoorziene weerstand, want de Belgische legerleiding had in allerijl extra regimenten Ardense Jagers (1de en 3de van de 1de Divisie Ardense Jagers) in de bres gestuurd. Ondersteund door een haarscherp vurende artillerie hielden ze, samen met twee regimenten Jagers te Voet, de aanvaller bij Vinkt tegen van 25 tot 27 mei.

Het 192de Infanterieregiment leed op zondag 26 mei zware verliezen bij de ooststrand van Vinkt en de Duitse legerleiding wierp een nieuwe divisie in de strijd. De frisse, maar onervaren 225de Infanteriedivisie nam bij *Kruiswege* de plaats in van het 192e Infanterieregiment, maar geraakte in paniek door de typische gevechtstactiek van de Ardense Jagers, die vaak afzonderlijk opereerden, toesloegen en spoorloos verdwenen. In die context organiseerde de 225e Infanteriedivisie de ontruiming van het gebied: enerzijds opende men bij *Kruiswege* een klopjacht op vermeende burgerschutters en anderzijds leidde men de bewoners op naar de kerk van Meigem.

Maandagvoormiddag 27 mei kende Vinkt een van de hevigste gevechten. Na een laatste verbeterde weerstand ter hoogte van het klooster trokken de Ardense Jagers zich in de namiddag terug en kon het 377de Infanterieregiment (225de Infanteriedivisie) eindelijk de dorpskom van Vinkt bezetten. Soldaten en officieren van dit regiment maakten zich schuldig aan misdaden tegenover

onschuldige burgers als wraak voor de zware verliezen en vermeende vrijeschutters. De eerste burgers werden geëxecuteerd. Om 16.00 uur werd de kerk van Meigem getroffen door een ontploffing met 27 slachtoffers tot gevolg. In de wijk Spoele en aan het Zwart Huizeken werden 17 mannen op gruwelijke wijze afgemaakt. Omstreeks 20.00 uur stelde men in het centrum van Vinkt in totaal 45 mannen voor een vuurpeloton, slechts vier zouden het bloedbad overleven. Ook elders in het dorp volgden nog executies.

Dinsdagmorgen 28 mei om 4.00 uur legde het Belgische leger de wapens neer. Voor Vinkt betekende dit echter niet het einde van de wreedheden. Als gevolg van de capitulatie keerden honderden vluchtelingen terug naar huis. Zij werden in Vinkt samen met tientallen inwoners op diverse plaatsen verzameld. Op de weide *Cocquyt* (*Kruiswege*) werden er honderden samengebracht. Twee van hen werden afgezonderd en later neergeschoten. Op de weide *D'Oosterlinck*, bij de weg naar *Poeke*, was de situatie vergelijkbaar en moesten vijf mannen hun eigen grafkuil delven vooraleer zij ter plekke werden doodgeschoten. Diezelfde dag vielen op andere plekken in het dorp nog meer burgers ten prooi aan de oorlogswaanzin.

Intussen zaten nog 118 mannen twee dagen opgesloten in een nauwe ruimte van een kippenhangar nabij de kerk van Vinkt. Ze kwamen pas vrij op donderdag 30 mei.

Voor zover te achterhalen sneuvelden in de regio Deinze-Vinkt een 130-tal Belgische en ongeveer 750 Duitse soldaten wat de heftigheid van de confrontatie bloedig illustreert! Meer dan 175 weerloze burgers, zowel inwoners als vluchtelingen, werden het slachtoffer van zinloos geweld ...

De gruwel op de voet gevolgd te Vinkt

Ervaar eerst de reflectieruimte en volg daarna het parcours, uitgezet met koperkleurige nagels in het voetpad. Op de plaatsen met specifieke uitleg ligt een tegel met een typisch symbool (zie kaartje achteraan).

De reflectieruimte (1)

Zoals de benaming het zegt, is dit een plek waar je over de gebeurtenissen gaat nadenken. Het is een plaats van stilte die je moet ondergaan, het liefst alleen en waar je met kippenvel buiten gaat. Links vind je informatie d.m.v. afbeeldingen en voorwerpen. Wie meer wil weten kan via de computer het digitale archief raadplegen. Rechts onderga je de documentair-artistieke filmprojectie waarbij opvalt dat er geen wrok uit de getuigenissen spreekt, enkel een intense droefheid ...

De executiemuur aan het klooster (2)

Het vroegere klooster heeft onlangs plaats geruimd voor een moderne instelling voor bejaardenzorg, maar het bijbehorend schooltje is nog goed herkenbaar. Het was een hoog gebouw dat een vrij uitzicht gaf op de velden, zowel in de richting van Nevele langsheen de Heerdweg, als richting Zeveren. Voor de Ardense jagers was dit dus een uitstekende geschutsstelling van waaruit zij van zaterdag 25 mei tot maandagmiddag 27 mei 1940 de Duitse troepen tal van verliezen toebrachten.

● meidagen 1940 in vinkt, meigem & deinze

Na de terugtrekking haalden de Duitsers negentig burgers die daar verscholen zaten uit de kelder van het klooster. De mannen werden richting Meigem geleid en nadien teruggedreven naar Vinkt om in drie groepen geëxecuteerd te worden. Een eerste groep van zeven ouderen werd op maandag in de vroege avond aan de kloostermuur (nu verdwenen) neergekogeld.

De executiemuur aan de pastorie (3)

Een tweede groep van zestien burgers werd tegen de (nu vernieuwde) pastoriemuur neergeschoten. De massa-executies waren de wraak van de Duitse troepen die verkeerdelijk dachten dat zij door burgers onder vuur waren genomen.

De executiemuur De Laere (4)

Aan de overzijde van de straat tegenover het herdenkingsmonument en ermee verbonden door een *bloedbaan* van rode klinkers, staat een ogenschijnlijk eenvoudige bakstenen muur. Deze muur is evenwel gedrenkt in bloed! De nog zichtbare kogelinslagen getuigen dat negentien burgers tegen deze muur werden gefusilleerd, waarvan er drie de slachting overleefden. Het is de enige overgebleven authentieke executieplaats met een grote symbolische betekenis!

Martelarenplein nr. 5 (5)

Een jonge Waalse student (16 jaar), Jean Buxin, die zich niet verstaanbaar kon maken, kwam voor de Duitsers heel verdacht over. Hij werd hier gearresteerd en even verder op het kruispunt tegen een huisgevel doodgeschoten.

De Sint-Bartolomeuskerk (6)

Hoewel de buitenzijde van de kerk ook in WOII beschadigd raakte, is daar, na grondige restauratie, vandaag nog weinig van te merken. Anders is het echter binnen. Het huidige schilderij van het linkerzijaltaar is speciaal geschilderd omdat de voorganger in mei '40 zwaar beschadigd werd. Het is van de hand van Hubert Malfait – één van de Leieschilders – en is gewijd aan *Onze-Lieve-Vrouw van de Vrede*. Maria staat in een Vinkts landschap met een portret van onderpastoor/martelaar Karel Verstraeten. Diezelfde onderpastoor die zijn pleidooi om het moorden tegen te gaan zelf met de dood bekocht en wiens graf op het kerkhof is bewaard.

De kuikenbroeierij (7)

Achter het woonhuis bevond zich een kuikenbroeierij, een loods van amper 70 m². Na de capitulatie werden 118 burgers er opgepropt en in snikhete omstandigheden gedurende drie dagen gevangen gehouden vooraleer zij hun penibele situatie mochten verlaten.

Een voorlopig massagraf (8)

Langs de zuidgevel van de kerk, op de plaats waar nu de collectieve begraafplaats van de zusters is, begroef men op dinsdag 28 mei in vier voorlopige massagraven de slachtoffers van de executies in het dorpcentrum. Later werden zij individueel herbegraven, de Vinktenaars in Vinkt, de anderen dikwijls op de kerkhoven van hun woonplaats.

Gedenk! (9)

Het kerkhof en de herdenkingsmonumenten hebben recent een facelift ondergaan. Op het grasperk aan de rechterzijde staan enkele individuele graftekens van burgerslachtoffers, met ervoor de sobere kruisen in composietsteen die herinneren aan de oorspronkelijke erebegraving langs de kerkhofmuur. Zij gaan in dialoog met het monument dat voor de collectieve herdenking van het lijden van de oorlogsslachtoffers (zowel burgers als militairen) staat. Het dodenmonument is gebouwd naar een ontwerp van Jozef De Vlieger, zelf oorlogswaas en bezieler van tal van initiatieven die de herinnering aan de meidagen levend houden. Centraal staat een beeld van een piëta in brons van de hand van Denijs Goossens, met links en rechts daarvan de kruisen van de slachtoffers. Het beeld staat op zijn beurt in contrapunt met het lijden van Christus op de calvarieberg tegen het koor van de kerk. Rechts tegen de muur staat de herdenkingsteen voor de Ardense Jagers **als herinnering aan hun** moedig verzet, met ervoor een oriëntatietafel van de Slag van Vinkt.

Bloedbanen en een muur der getuigenissen (10)

De rode stroken klinkers stellen bloedbanen voor die naar de straat leiden waar de executies plaatsgrepen. In het voorbijgaan bemerk je rechts de *muur der getuigenissen*, die naar naar andere tijden en plekken verwijst waar de mensheid zijn geschiedenis in wreedheid heeft gedompeld. De natuurstenen komen uit Oradour-sur-Glane, een Frans martelarendorp uit WOII. Het geheel is een merkwaardig requiem van lijden met de terechte bedenking: 'waartoe de mens in staat is?' Een in steen en metaal gegoten neerslag van een verhaal dat de dorpsgemeenschap tot vandaag tekent !

Fiets terug naar mei '40

Een fietslus van het fietsknooppuntennetwerk brengt u langs de belangrijkste plaatsen van de slag aan de Leie. Daar vind je telkens een informatiebord.

Kruiswege

De wijk Kruiswege is een belangrijke plaats in het verhaal van mei 1940. Zoals de naam het zegt, komen hier een aantal straten bijeen wat ervoor zorgde dat het een plek van strategisch belang was. Tussen deze wijk en het dorp van Vinkt boden de Ardense Jagers verbeterde weerstand aan de oprukkende Duitsers. Zij namen hen van uit de velden en de huizen onder vuur, vandaar dat deze dachten dat er burgers bij betrokken waren. De strijd ging op en neer van zaterdag 25 mei tot maandagmiddag 27 mei, toen de Belgen zich terug trokken. In de zogenaamde slag om Vinkt kwamen niet minder dan 170 Duitse en 76 Belgische soldaten om het leven, wat het meteen tot een van de bloedigste episodes van WOII in de streek maakt.

In het nog bestaande café *Den Haring* richtte luitenant Lohmann van het 377ste infanterieregiment een tijdelijk hoofdkwartier in en een post om burgers te controleren. Vanaf zaterdag werden in de tuin tal van inwoners en passanten verzameld, waarvan enkelen later werden geëxecuteerd op de nabijgelegen hoeve Van Steenkiste.

Aan de overzijde van de weg, wat dieper in het weiland, ligt de (nog bestaande) hoeve Van der Vennet waar het Duitse veldhospitaal was ondergebracht. Op maandag grepen hier de eerste drie executies plaats. Net als op de weide D'Oosterlinck ten westen van de dorpskom was de weide Cocquyt, verderop richting Meigem op de rechterkant, op dinsdag (na de capitulatie) de verzamelplaats voor tal van burgers op weg naar huis. Twee onder hen werden weggebracht en neergekogeld.

De Sint-Niklaaskerk te Meigem

Op zondag 26 mei duide luitenant Lohmann de kerk van Meigem aan als verzamelplaats voor de burgers van de omgeving. De inwoners en vluchtelingen die in Vinkt waren bijeengebracht, werden te voet langs de Heerdweg en de Berg naar hier gedreven en opgesloten in de kerk, samen met een aantal mensen die in Meigem waren opgepakt. Aan het nabijgelegen Schipdonkkanaal bevond zich de tijdelijke brug waar de Duitsers de vaart overstaken. Dit was echter een doelwit voor de Belgische artillerie die voortdurend deze oversteekplaats bestookte. Hierdoor kwam de kerk in de vuurlinie te liggen.

Op maandag 27 mei rond 16.00 uur gebeurde het drama: een granaatinslag, waarschijnlijk friendly fire van de Belgen, trof de kerk en zaaide dood en vernieling. Niet minder dan 27 mannen, vrouwen en kinderen lieten het leven. Sommigen beweren echter dat Duitse soldaten vanop het doksaal handgranaten geworpen hebben. De waarheid zal waarschijnlijk nooit achterhaald worden ... De overlevenden dienden de kerk te verlaten en werden naar Sint-Martens-Leerne geleid.

Binnen in de kerk duidt het kruis tegen de muur van de rechterzijbeuk de plek aan waar de meeste slachtoffers zijn gevallen.

Interessant is het linkerzijaltaar met een relikwie van de bebloede geselkolom in een verguld houten schrijn. De kerk van Meigem verkreeg deze relikwie al in 1724.

● meidagen 1940 in vinkt, meigem & deinze

Na de oorlog, in het kader van de herdenking van het drama, werd de Heilig Bloedverering terug nieuw leven ingeblazen door de pastoor. In 1945 ging voor de eerste maal de Heilig-Bloedprocessie in Meigem uit. Sindsdien is er jaarlijks een processie op de eerste zondag van juli en maakt zij deel uit van de identiteit van het dorp.

Het Kongoplein

Op zaterdag 25 mei begint de Duitse aanval. De Ardense Jagers trekken zich terug tot achter de opgeblazen brug van het Schipdonkkanaal en brengen met mitrailleur- en mortiervuur de aanvallers zware verliezen toe. Een aantal van de burgers die inmiddels uit de frontlinie waren geëvacueerd, werd op verschillende tijdstippen als levend schild ingezet om gewonden te bergen. Uiteindelijk brengt men op het Kongoplein een 150-tal burgers bij elkaar om zich achter hen te verschuilen. Het noodlot slaat echter toe en een scherfgranaat maakt meteen 27 dodelijke slachtoffers en 11 zwaargewonden die in de dagen daarop zullen overlijden. Door de verbreding van het Schipdonkkanaal is het Kongoplein grotendeels onherkenbaar verdwenen. Aan de oever van het kanaal herinnert een monument met een bronzen beeld van Geo Vindevogel nog aan die afschrikwekkende gebeurtenis. ●

Colofon

Uitgegeven in opdracht van de deputatie van de provincie
Oost-Vlaanderen

Jan Briers, gouverneur-voorzitter

Alexander Vercamer, Geert Versnick, Peter Hertog, Jozef Dauwe,
Hilde Bruggeman, Eddy Couckuyt, gedeputeerden

Albert De Smet, provinciegriffier

Auteur: Luc Bauters m.m.v. Jozef Verheye en Tony Vanhee

Beleidsverantwoordelijke: Jozef Dauwe

Directie Cultuur – dienst Erfgoed

Carine Stevens, directeur

Jo Rombouts, diensthoofd

Martine Pieteraerens, coördinatie

Fotografie: Vic Wouters (recente foto's) en Collecties Peter Taghon
en vzw Vinkt, mei 1940: Waartoe de mens in staat is? (oude foto's)
Plannen: Toerisme Oost-Vlaanderen Gent, Nationaal Geografisch
Instituut Brussel

Grafische vormgeving: Ann Huyghe (directie Cultuur)

Druk: ABC Drukkerij, Meerbeke

D/2015/1933/7

